

Asia: VN/23855/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI TUPAKKAVEROSTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi tupakkaverosta annettua lakia.

Luonnoksessa ehdotetaan, että savuttomat nikotiinituotteet rajattaisiin jatkossa tupakkaverolain soveltamisalaan. Toimenpiteellä käytännössä toteutetaan hallitusohjelmassa linjattu kirjaus nikotiinipussien ottamisesta mukaan tupakkaveron soveltamisalaan, mutta muutoksella pyritään huomioimaan myös markkinoille potentiaalisesti myöhemmässä vaiheessa tulevia tuotteita. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.

Valmisteveron rakenne ehdotetaan toteutettavan vähittäismyyntihintaan perustuvan arvoveron ja yksikköveron yhdistelmänä tai vähimmäisverona. Arvero perustuisi tuotteen vähittäismyyntihintaan ja sen määrä olisi 10 prosenttia vähittäismyyntihinnasta. Yksikkövero perustuisi tuotteen painoon ja sen määrä olisi 10 senttiä grammaa kohden. Tuotteille asetettaisiin lisäksi vähimmäisvero, 14 senttiä grammaa kohden. Verorakenteen etuna on, että se takaisi kaiken hintaisille tuotteille tarkoituksenmukaisen verorasituksen.

Esitysluonnoksessa ehdotetusta verorakenteesta voi muodostua valmistajille ja maahantuojille kannuste, jonka myötä verotus suosisi painoltaan kevyitä nikotiinipusseja, joiden nikotiinipitoisuus voisi kuitenkin olla korkea. Luonnoksesta ilmenee, että Tukes on määritellyt myytävien nikotiinipussien nikotiinisisällölle ylärajaksi 20 milligrammaa pussia kohden. Nikotiinipusseja myyvän verkkokaupan valikoiman perusteella yksittäisten nikotiinipussien painot vaihtelevat tyypillisesti noin

0,5 gramman ja 1,0 gramman välillä ja niiden nikotiinipitoisuudessa voi olla moninkertaisia eroja (Nikotiinipussit.com [1]). Esimerkiksi pienien (kevyiden) pussien sisältämä nikotiinisisältö voi korkean nikotiinipitoisuuden vuoksi olla yhtäläinen suurien (painavampien) pussien kanssa.

Ehkäisevän päihdetyön (EHYT ry) asiantuntija on luonnehtinut, että nikotiinipusseille läheisen nuuskan osalta suomalaisten nuuskankäyttäjien mieltymykset painottuvat halpoihin ja nikotiinipitoisuudeltaan vahvoihin tuotteisiin (HS 27.12.2022 [2]). Sosiaali- ja terveysministeriön viimekeväisessä luonnoksessa hallituksen esitykseksi tupakkalain muuttamisesta todetaan, että suomalaisten kuluttajien taipumus on "suosia korkean nikotiinipitoisuuden nuuskaa" ja että "se saattaa johtaa siihen, että Suomen markkinoille pyritään tuomaan myös erityisen vahvoja nikotiinipusseja" (STM 19.4.2023 [3]).

Voitaneen arvioida, että käyttötavaltaan samantyyppisten nikotiinipussien kohdalla suomalaisten käyttäjien mieltymys mainittuihin tuotteisiin olisi lähtökohtaisesti samankaltainen. Tätä taustaa vasten voidaan myös arvella, että ehdotettu tuotteen painoon perustuva verorakenne saattaisi entisestään ohjata nikotiinipussien valikoimaa kevyempiin ja/tai korkeamman nikotiinipitoisuuden nikotiinipusseihin. Toisin sanoen verorasitusta voisi välttää suosimalla kevyempiä ja mahdollisesti nikotiinipitoisuudeltaan vahvempia tuotteita, mikä ei välttämättä ole haittojen ehkäisyn kannalta tavoiteltavaa. Tällä voisi olla haitallisia terveysvaikutuksia, ainakin jos korkeampi nikotiininsaanti ajatellaan nikotiinipussien käytössä keskeiseksi terveyshaittaa ja riippuvuutta aiheuttavaksi tekijäksi.

Vaihtoehtona luonnoksessa ehdotetulle ratkaisulle voisikin pohtia veromallia, jossa yksikkövero ja vähimmäisvero perustuisi tuotteen nikotiinisisältöön. Arvero tulisi olla osana tätäkin verorakennetta. Tämä lisäisi hintaohjausta korkean nikotiinipitoisuuden tuotteiden osalta tavalla, joka samalla varmistaisi vahvuudeltaan miedommille tuotteille riittävän verotuksen tason. Nikotiinisisältöön perustuva vero suitsisi esitysluonnoksen malliin liittyvää mahdollisuutta välttää tuotteeseen kohdistuvaa verorasitusta pienentämällä myytävien tuotteiden painoa, samalla kun niiden nikotiinipitoisuutta voitaisiin kasvattaa.

Tämänlainen vaihtoehtoinen rakenne yhtäältä poikkeaisi selvästi muiden tupakkatuotteiden verorakenteesta, mutta se myös toisaalta kohdistuisi tarkemmin tuotteen sisältämään terveyshaittaan, jota korkeamman nikotiinimäärän voidaan ajatella kasvattavan.

Luonnoksessa arvioidaan, että luonnoksessa ehdotettu uudistus lisäisi tupakkaveron tuottoa noin 50 miljoonalla eurolla, ja että vero nostaisi täysimääräisenä hintaan mennessään nikotiinipussirasian hintaa noin 2,5 euroa riippuen hieman rasian tupakkaverottomasta hinnasta. Vaikutusarviointiin liittyy ymmärrettävästi poikkeuksellista vaikeutta, sikäli kun nikotiinipussien kulutusmääristä ei ole tietoa jo siksi, että tuotteet ovat olleet yleisesti myynnissä Suomessa vasta vähän aikaa. Lisäksi luonnoksessa mainitaan, että nikotiinipussit voivat syrjäyttää muiden tupakkaveron piiriin kuuluvien tuotteiden kulutusta, mikä voi vähentää muuta tupakkaveron tuottoa. Luonnoksessa arvioidaan

myös, että valmistevero voisi mahdollisesti pienentää nykyisin myynnissä olevien nikotiinipussien katteita ja ettei vero menisi välttämättä täysimääräisesti hintoihin.

Petteri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu luonnoksessa ehdotetun veromuutoksen lisäksi 100 miljoonan euron veronkorotus tupakkaveroon, joka toteutettaisiin myöhemmin hallituskauden aikana. Veronmaksajain Keskusliitto katsoo, että veronkorotus olisi järkevää toteuttaa esitetyn tupakkaverolain muutoksen kanssa samassa yhteydessä, etenkin jos se edesauttaisi, että hallitusohjelmassa linjatut ansiotuloverotuksen kevennyksiä voitaisiin toteuttaa etupainoisemmin.

Veronmaksajain Keskusliitto pitää savuttomien nikotiinituotteiden ottamista tupakkaveron piiriin tervetulleena uudistuksena ja katsoo, että verotuksen painopisteen siirto kulutuksen ja etenkin haitallisen kulutuksen suuntaan on perusteltu lähtökohta.

Vaihtoehtoja tuotteiden verorakenteesta tulee punnita valmistelun edetessä. Veron vaikutuksia nikotiinipussien hintaan ja tuotevalikoimaan tulee seurata aktiivisesti.

[1] <https://nikotiinipussit.com/product-category/vahvat-nikotiinipussit/>

[2] <https://www.hs.fi/nyt/art-2000009222098.html>

[3] https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/7321ad5b-cb05-42a5-9657-30262961158d/265cea7e-3bfe-4e7c-afa5-d45fca46d01a/LAUSUNTOPYYNTO_20230419135642.PDF

Kalluinen Janne
Veronmaksajain Keskusliitto ry